

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

§. Unicus. De impedimento ex Adulterio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

QUÆSTIO VII.

In Titulum VII. De eo, qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium.

Hoc titulo exponemus impedimentum, quod nascitur ex crimine non solum adulterii, de quo tantum agit præfens titulus; sed etiam conjugicidii, seu machinationis mortis in proprium, vel alienum conjugem, animo incundi matrimonium cum superstitē.

ARTICULUS I.

De impedimento criminis ex adulterio.

Supponendum i. crimen adulterii præfens nullum præstare adulteris impedimentum dirimens matrimonium subsecuens inter adulteros, legitime soluto vinculo prioris matrimonii, quo stante copula eorum carnalis erat adulterina. Nam adulterium ex se præcisè, nec jure naturali, nec divino, sed solum Ecclesiastico adulteris præstat impedimentum (etiam deinceps, cum liberi fuerint) dirimens matrimonium subsecuens; secus, nisi conjugatur cum promissione matrimonii, vel machinatione mortis, ut patebit ex sequentibus.

§. UNICUS.

De impedimento ex Adulterio.

Supponendum, adulterium posse considerari, secundum se, & seorsim a data simul fide matrimonii cum altero, aut machinatione in mortem alterius conjugis; vel ut conjunctum cum alterutro eorum; hoc §. agemus tantum de adulterio, ut conjuncto cum promissione, vel data fide matrimonii, post mortem alterius conjugis; & quia adulterium præcisè, & secundum se non præstat impedimentum dirimens subsecutum adulterorum matrimonium, ut constabit ex n. 981. Quæstio præfens est, si conjugatur cum data fide matrimonii. Qua in re Concilium Triburienſe sic loquitur, ut habetur *C. Relatum. 31. q. 1.* Relatum est auribus sanctorum sacerdotum, quendam alterius uxorem stupro violasse, & insuper mæche, vivente viro suo, juramentum dedisse, ut post legitimi mariti mortem, si supervixisset, Tom. IV.

set, duceret uxorem: quod & factum est. Tale ergo connubium prohibemus, & anathematizamus. Idem habetur *c. Nullus 1. c. Illud. 2. c. Hac ratione 9. ead. causa & questione.*

De hac ipsa questione, an liceat alicui cum ea contrahere matrimonium, quam uxore sua vivente sibi de facto matrimonio copulavit? Episcopo Baranensi (ut habetur *c. super hoc 3. h. 1.*) rescripsit Alexander III. in hæc verba: *quod si adultera est in mortem uxoris aliquid machinata, sive fidem dedit, sive non, quod ea defuncta hanc esset ducturus: secundum Canones ab ejus consortio prohibetur, & hæc prohibitio perpetuo est servanda.*

Quamvis autem hic textus loquatur de casu, quo conjugatus uxore suâ vivente aliam sibi copulavit, & resolvat ad incurrendum impedimentum criminis ex adulterio, cum machinatione in mortem alterius conjugis (esto fidem non dederit ei, quod primâ defunctâ secundam ducturus esset) quia tamen vivente primâ, secundam sibi copulavit, hoc est, matrimonii fidem dedit de præfenti cum adulterio, merito separandus erat; cum ex hoc etiam titulo, seu crimine invalidè contraxerit cum secunda, etiam post mortem primâ.

Et Clemens III. in *c. Ex litterarum 4. eod.* de viro, qui vivente uxore, etiam legitime ab eo separata quoad thorum, secundam consciam, duxit uxorem, ac ex hac liberos suscepit, ita statuit: *quod Episcopus illos debeat ab invicem separare.* Idem verò vir indictâ ei de adulterio penitentia, aliam ducere poterit in uxorem, intellige, postquam prima ex hac vita decessit, ut habetur in integra lectione. Idem dicitur in *c. Cum haberet 5. eod.*

Specialiter autem notandum est, quod habetur *c. significasti. 6. eod.* Ibi enim ad casum, quo proponebatur, Cajum quandam mulierem Mœviam duxisse legitime in uxorem, & eâ relicta cuidam meretrici adhæsisse; cum autem ab ejus contubernio ad thorum non posset legitimum revocari, in eum excommunicationis sententiam esse latam. Verum, cum Ca-

L I

jus

ius pro verâ uxore mortuâ dictam meretricem sibi desponsasset, dubitatum fuit, *an eam validè in uxorem acciperet?* rescriptis Innocentius III. quòd, *nisi alter eorum in mortem uxoris defuncte fuerit machinatus, vel eâ vivente sibi fidem dederit de matrimonio contrahendo*, legitimum iudices matrimonium supradictum, excommunicato munus absolutionis (si petierit) juxta formam Ecclesiæ impendant. Ex his juribus habetur, quòd adulter adulteram, etiam in casu, postquam ambo soluti sunt à priori matrimonio legitimo, si conjugati fuerunt, non possit validè in uxorem accipere, si vivente verò conjugè commissum inter illos, ut ponitur, sit adulterium, & data fides matrimonii, vel de præsentem, vel de futuro; etiam si non intervenerit machinatio in mortem alterius conjugis; consequenter tale adulterium adulteris præstare impedimentum dirimens matrimonium inter eos contrahendum. Pro hujus majori confirmatione, notandum i. ad hoc, ut dicto impedimento locus sit in dato casu, plura requiri. Primò, quòd adulterium fuerit *formale*, hoc est quòd complex delicti, sciverit, alterum actu esse vinculo matrimonii ligatum.

979. Constat hoc i. ex c. *Propositum* i. h. t. ubi Alexander III. Abbati S. Albani, querenti, an conjugatus qui aliam, hujusmodi rei (quòd alter conjugatus esset) *in sciam sibi copulavit*; primâ mortuâ, valeat discedere à secundâ? respondit: licet in canonibus habeatur, ut nullus copulet sibi matrimonio, quam prius polluerat adulterio, & illam maximè, cui fidem dederat uxore suâ vivente, vel quæ machinata est in mortem uxoris: quia tamen præfata mulier erat *in scia*, quòd ille aliam haberet uxorem viventem, nec dignum est, ut prædictus vir, qui scienter contra Canones venerat, lucrum de suo dolo reportet, consultationi tuæ taliter respond. quòd *nisi mulier divortium petat, ad petitionem viri non sunt aliquatenus separandi.*

980. Ex hoc textu clarè deducitur, quòd adulterium *formale* requiratur; aliàs enim in favorem deceptæ non imposuisset Pontifex penam viro, quòd, *nisi mulier divortium petat*, ad petitionem viri non sint aliquatenus separandi; secùs ad petitionem mulieris. Nam, si adulterium fuisset *formale*, hoc est, si & ipsa mulier

conscia fuisset, quòd ille aliam haberet uxorem viventem, nec ipsa digna foret, ut ad ejus petitionem divortium ferret; sic enim etiam ipsa, non minus, ac prædictus vir, *scienter contra Canones venisset.* Et ideo ex hoc textu ulterius deducit Barbosa in *cit. c. Propositum*, n. 2. & apud eum Sylvester V. *Matrimonium*, s. q. 9. *dict.* 4. Sanchez. l. 7. *Matr. d.* 79. n. 31. *ignoranter rem habentem cum uxore, posse post obitum conjugis, cum ea matrimonium contrahere.* Quia sic copula, quæ intercessit, ex parte ignorantis alterius conjugium, non fuit formaliter, seu imputabiliter, adulterium, sed simpliciter fornicatio, id, quòd etiam tenet Henriquez in *Summa* l. 12. c. 14. n. 3, intellige nisi intercesserit machinatio mortis.

Confirmari hoc totum potest ex c. *Veniens* 7. h. t. Nam Innocentius III. propositâ quæstione, an uxoratus, vivente uxore suâ, contrahens cum secundâ inficiâ, quòd ipse conjugatus esset, mortuâ primâ possit secundam in uxorem habere? respondit: *licet vivente uxore legitimâ prædictam sibi copulare nequiverit in uxorem*; quia tamen uxore defunctâ, utpote à lege ipsius solutus in eandem de novo potuit matrimonialiter consentire, *modo non præstiterit fidem adulteræ, vel machinatus fuerit in mortem uxoris*: mandamus, quatenus si est ita, eadem ut supradictæ affectu adhareat conjugali, licentiam concedatis. Ex hoc textu sequitur, quòd solum adulterium non dirimat subsequens matrimonium adulteri cum adulterâ, nisi vivente uxore fidem ei dederit de contrahendo, vel adulter in mortem mulieris machinatus fuerit, ut loquitur Glossa. in *cit. c. Veniens*, in ipso casu; & patet ex ipso textu.

Si autem exinde inferas: ergo per sensum contrarium in vi hujus textus non valuisse matrimonium adulteri cum adulterâ, si adulteræ (quantum vis inficiæ, quòd ipse conjugatus esset) vel dedisset fidem de contrahendo, vel alteruter machinatus fuisset in mortem mulieris; prob. illatum; nam textus loquitur de adulterâ, quæ nesciebat virum actu conjugatum esse; & dum approbat matrimonium adulteri, & adulteræ, approbationem restringit, *si nihil eorum, quæ dicta sunt, intervenit*; ergo si quid eorum intervenit, nempe vel fides

fides data, vel machinatio, non approbat, sed reprobat eorum matrimonium, non obstante, quod adultera fuerit infamia, ipsum esse conjugatum.

R. Quod Pontifex in *cit. c. Veniens* non approbet matrimonium adulteri cum adultera, prius contractum vivente primâ uxore; sed matrimonium contrahendum, si neutrum eorum, nempe, nec data fides, nec machinatio mortis intervenit; ex hoc autem non rectè inferri; ergo si alterutrum intervenit, etiam si adulterium non fuisset formale, matrimonium inter adulteros etiam noviter contrahendum reprobat. Nam ut constat ex claro jure, nec fides data, nec machinatio mortis, quæ procedit ab uno tantum, etiam altero ignorante, sine adulterio liberè admissio, inducit hoc impedimentum; sed adulterium liberè admissum dici non potest, ubi est ignorantia de conjugio complicitis; ergo. Unde Glossa in *cit. c. Veniens, V. infamiam*, ait, *si hoc fuit verum* (nempe quod mulier nesciverit, Virum, cum quo peccavit, esse conjugatum) legitime poterit remanere cum illo; quod etiam habetur in *c. 1. h. t.* de quo supra.

Præter hæc not. 1. et si P. Sanchez D. 79. à n. 32. doceat, ad hoc impedimentum sufficere, quod ante notitiam conjugii data sit fides matrimonii, si post notitiam conjugii sequatur adulterium: tamen cum hæc dispositio juris, sit pœnalis, & odiosa, valde probabile videri, opus esse, & fidem matrimonii dari, & adulterium sequi debere post notitiam conjugii; quia pœna supponit culpam in utroque actu non qualemcumque, sed eam, quæ præjudiciosa sit conjugii non tantum violando fidem thori, sed etiam alliciendo spe promissi matrimonii cum adultera, ut conjunx innocens periclitetur; ut autem quis in dato casu dicatur non habuisse notitiam de circumstantia conjugii, censet Sanchez n. 38. sufficere ignorantiam crassam, & supinam; licet Barbosa *cit. n. 3.* dicat, hoc esse contra communem, quæ requirit ignorantiam saltem probabilem, ut fatetur Castropal. *cit. n. 8.* Verum esto ignorantia crassa sit, adhuc tamen in re occultat circumstantiam actualis conjugii, consequenter facit ne, cognita sit; adeoque quin adulterium sit formale, sine

Tom. IV.

quo non stat hoc impedimentum ex solo adulterio, & data matrimonij fide.

Not. 2. ad incurrendum hoc impedimentum requiri, quod adulterium commissum sit in effectu, seu in re, non autem in affectu tantum, ad hoc autem necessarium est. 1. ut interveniat copula perfecta, de qua n. 460. & constat ex *c. fin. h. t. ibi: non obsuit conatus*, &c. deinde, quod conjugium ejus conjugis, ratione cujus emergit adulterium, fuerit verum & validum; sumus enim in materia pœnali, & odiosa. Ex quo colliges, quod adulterium, tantum existimatum, interveniente promissione matrimonii, non dirimat nuptias cum adultera; quia sic non intervenit adulterium in re; cum hoc esse non possit, ubi nullus ex peccantibus habet verum conjugium.

Not. 3. hoc impedimentum esse perpetuum, adeoque per illud dirimi matrimonium adulteri cum adultera, etiam mortuo altero conjugio, quo vivente adulterium commissum est, & matrimonii fides data adultero; habetur *c. cum haberet. h. t. ibi: eis perpetua continentia indicatur. item c. super eo eodem. ibi: & hæc prohibitio perpetua est servanda: denique c. si quis vivente. 31. q. 1. ut dicemus infra.* Cum autem dixerimus ad contrahendum hoc impedimentum requiri adulterium conjunctum cum matrimonio vel contracto defacto, vel fide data de contrahendo, dubitatur, an sufficiat matrimonium clandestinum, consequenter ob clandestinitatem invalidum?

R. cum finis hujus dispositionis sit cavere matrimonii attentationem, ne detur occasio, seu votum captandi homicidium seu quarendi mortem alterius conjugis, & hoc non caveatur, si dispositio locum non haberet in casu matrimonii invalidè contracti, probabiliter aliquos censere, sufficere quodlibet matrimonium attentatum, licet clandestinum, ita Sanchez. l. 7. d. 79. n. 8. Cum autem Caspar Hurtado d. 23. diff. 2. censeat, requiri matrimonium, quod alias foret validum, nisi alter conjunx viveret; adeoque non sufficiat matrimonium eo titulo invalidum, quod sit contractum clandestinè (cum sumus in materia pœnali, quæ strictè accipienda est) hæc sententia videtur omnino probabilis;

L 1 2

cujus

ejus ratio sumitur ulterius ex dict. an. 383. quia sic in re nullum intercessit adulterium.

987. Not. 4. ad incurrendum hoc impedimentum ex adulterio, datâ simul fide matrimonii, requiri, quod promissio matrimonii ab uno facta, ab altero sit *acceptata*. Nam alias non est *promissio*, sed *pollicitatio*; & fides data intelligi debet *cum effectu*, scilicet *cum promissarii acceptatione*; sic Barb. in *c. fin. h. t. n. 2.* imò acceptationem debere esse expressam, nec sufficere taciturnitatem tenet Sanchez *l. 7. d. 79. n. 22.* præsertim cum alter etiam inhabilis reddatur, & subjiatur pœnis Ecclesiasticis, ut rectè notat Castropal. *de spons. d. 4. p. 12. n. 10.* secundum quem etiam probabile est, *promissionem debere esse mutuam*, quia agimus de *matrimoniali* promissione; sic sentit Gl. ad *c. significasti, de eo, qui duxit*, & plures alii apud Castropalaum *cit. p. 12. n. 12.* qui tamen contrarium iudicat probabilius. Verùm jura intelligenda sunt in hoc casu eodem modo, quo alias fieri solet *desponsatio*; hæc autem explicat *promissionem recipiam*; sic Layman *l. 5. Theol. moral. p. 4. c. 10. n. 4.*

988. His addit Vincentius de Justis *l. 2. de dispensat. matrim. c. 16. n. 32.* probabilius esse, in hoc casu, impedimentum contrahi, si uno promittente alter non contradicat; quia cum adulteri se mutuo ament, censentur matrimonium, tanquam rem sibi favorabilem expetere; in favorabilibus autem, *qui tacet consentire videtur*; sed in plurimis adulteris fallit, qui communiter solum querunt usum alieni corporis, non matrimonii vinculum insolubile cum tali persona.

989. Not. 5. Requiritur etiam, ut adulterium & promissio fiat *vivente conjugè illius*, qui est complex adulterij. Unde non sufficit, utrum fieri in uno, vel durante uno, & alterum alio conjugio, sed utrumque fieri debet durante eodem conjugio; ita Sanchez *cit. n. 5.* & Barb. *in cit. c. fin. n. 3.* Nam hoc impedimentum, & inde nascens inhabilitas pœnalis neutrum seorsim ab altero afficit, nec matrimonium, seclusâ fide datâ, & conjugicidio; nec fidem datam, vel conjugicidium tantum unius voluntate liberâ commissum sine adulterio; nec utrumque, nisi quantum conjugii innocenti injuriosum est. Hinc qui Bertæ conjugate actu dedisset fidem matrimonii

post mortem sui conjugis, & post hujus obitum primò, non autem prius, adulterium cum ea commisisset, ex hoc præcisè non incurrisset hoc impedimentum. Cum enim ambo puniantur, nec id ob solum adulterium, vel solum matrimonij promissionem, ut dictum est, utrumque fieri debet durante alterius conjugio; ita Sanchez *l. 7. hic. d. 79. à. n. 2.*

Not. 6. Dubitari etiam, an requiratur, quod promissio sit *vera*, scilicet animo se obligandi? R. affirmativam esse omninò probabilem; alias enim non esset *promissio*, sed *fiçtio promissionis*; sic fiçtè solum proferens hæresim, non incurrit excommunicationem latam in hæreticos; ita tenet Henriquez *l. 12. c. 14. n. 3.* & alii; id, quod limitant alii, nisi exterinè appareat fiçtio: tunc enim aequè periculum est captandi occasionem occidendi alterum conjugem (quod tamen cavere vult ista juris dispositio) quam si esset vera; ita Sanchez *d. 79. n. 10.* Verùm ex identitate rationis in pœnalibus non valet extensio, ut saepe dictum est in præcedentibus; at hæc limitatio procedit ex identitate rationis, nempe à promissione vera ad fiçtam extendendo pœnam, & quidem valde gravem; ergo.

Not. 7. quaeri posse, an sufficiat *promissio solum conditionata*? affirmativam tenet Sanchez *l. 7. d. 79. n. 11.* quia est vera promissio obligans ad expectandum conditionis eventum, & præbens ansam conjugii captandi mortem. Verùm *promissio conditionata*, pendente conditione, non est *promissio simpliciter*, de qua lex loquitur, quæ pœnalis est; nec eam captandæ mortis ansam præbet, quam promissio pura & absoluta; & ideo probabilius est, eam non sufficere, nisi conditio eveniat ante mortem conjugis; ita Layman *supra cit. c. 10.* & alii; quia faciit conjugij spem solum dubiam; sic nec sponsalia conditionata produciunt impedimentum publicæ honestatis pendente conditione, licet pariant obligationem expectandi eventum conditionis juxta dicta à n. 196. Ex hoc sequitur, Titium validè, ac licitè, sine ulteriori dispensatione inire matrimonium cum Caja, licet ei matrimonij fidem dederit sub conditione, & adulterium cum ea commiserit, si ante conditionis eventum, Caja viro naturali morte sublato, Titius & Caja (non curantes

curantes conditionis eventum, aut ejus immemores) matrimonium per verba de presenti contrahant. Sic enim ante matrimonij contractum nondum incurrunr hoc impedimentum; excipe, nisi conditio esset talis, qua haberetur pro non adjecta; nec conditio prius facta remissa censeri potest, quam matrimonio contracto.

992. Not. 8. requiri, quod fides data, & adulterium contigerit durante uno, & eodem conjugio. Nam utrumque punitur, quatenus *conjuncta* praestant votum matrimonij: at hoc non contingit, nisi ambo fiant durante eodem conjugio; ita Coninch. *hic d. 3. i. a. n. 52.* Layman *Theol. moral. l. 5. p. 4. c. 10. n. 4.* & alii. Unde sequitur, quod Titius valide liciteque ducat Bertam, licet ei vivente sua uxore fidem matrimonii dederit, & uxore mortua, ductaque Caji cum Bertâ committeret adulterium, quia fides data & adulterium non contigit eodem matrimonio durante; imò fides Bertae data per matrimonium cum Cajo ipso facta fuit revocata; & respectu vel uxoris Titii, vel mariti Bertae cessat periculum de voto mortis ex impulsu datae fidei adulterio adultero conjuncta.

993. Not. 9. requiri etiam, quod durante conjugio facta promissio non sit *concordialiter revocata* prius, quam adulterium sequatur. Cum enim adulterium non puniatur hoc impedimentum superinducendo, nisi quatenus conjunctum datae fidei praebet occasionem machinandi mortem alterius conjugii, eo ipso non inducitur hoc impedimentum, nisi, dum committitur adulterium, sit etiam fides data, vel sequatur, neutro prius retractato; ita Vincen- tius de Jussis. *l. 2. de dispens. matrim. c. 16. n. 29.* Quod enim nec physice, nec moraliter, seu habituali perseverantia existit, cum subsequente alio conjungi non potest. Unde, si post fidem datam, & non retractatam secutum sit adulterium durante eodem matrimonio, jam est contractum impedimentum; nec tollitur quantumvis facta penitentia sceleris commissi; hoc enim non tollit legem Ecclesiae, imponentem hoc impedimentum adulteris, data semel fide, ubi ambo semel coextiterunt, non retractata; sic Bonacina *de Matr. q. 3. p. 6. propos. 3. n. 13.*

Not. praeterea 10. hoc impedimentum 994. ab infidelibus non incurri. 1. si tempore infidelitatis adulterentur, & sibi fidem dent futuri matrimonii; quia non subsunt legibus Ecclesiae, à quibus unice hoc impedimentum suos fatales repetit, ut constat ex dictis. Et ideo, si post hoc contraxerunt matrimonium, etiam baptismo suscepto, valide, ac licite sine dispensatione in illo remanere possunt. Secundo licet adulterium commissum sit ante, & fides data primo post susceptum baptismum, vel e contra. Nam ad hoc impedimentum incurrendum, cum sit odiosum, ac poenale, ut propè omnes auctores loquuntur, requirit utrumque factum in statu, quo subsuntur legibus Ecclesiae: secus, si saltem unus, dum esset fidelis, foret in utroque reus; ut colligitur ex *e. Laudabilem i. de convers. infidel.* Sic Gonzalez in *e. si quis. 8. de eo qui duxit n. 4.* qui n. 6. proponit hanc quaestionem, an adulterium tantum, absque fidei interpositione de futuro matrimonio, vel machinatione in necem vii, commissum impediat matrimonium? Et postquam dixit, quod Doctores in praesenti affirmant, adulterium tantum absque aliis circumstantiis non impedire contrahendum matrimonium, aut dirimere jam contractum inter ipsos adulteros: & ita textum in *e. i. b. t.* in illis verbis, *maximè si*, &c. exponunt tantum, *si machinatio secuta sit*; statim subjungit: hanc sententiam expressè convinci ex *e. i. 31. q. 1. c. 2. ead. q.* ubi legendum esse, fieri non posse connubium, jam notarunt Aht. Aug. ibi, Cuiac. in praesenti.

Quare eà sententià omisâ verius credo 995. inquit, tam jure civili, quam veteri Pontificio, ex solo adulterio impedimentum hoc provenire. Opinionem suam sic probat; Quia de jure civili expressè constat ex *L. Claudius. ff. de his, quae ut indig.* nam licet lege Julia de adulteriis tantum prohibitum esset damnatae mulieri nubere damnato ex eodem delicto cum ipsâ commisso, quamvis non esset prohibitum matrimonium inter eos, si cum postulati fuissent, condemnatio sequuta non fuit *L. quaesitum 40. ff. ad L. Jul. de adult.* ubi Cuiac. *l. 19. resp. Papin.* tamen Papinianus magno ingenio, quo polluit, idem respondit, et si viro condemnato mulier absoluta esset,

esset, cum præcessisset adulterium; & ita licet lege aliqua, aut senatus consulto speciali eo casu matrimonium non improbaretur, attamen quia bonis moribus advertebatur, illud injustum iudicavit, quia in matrimoniis non tantum, quod licet. sed quod honestum est, attenditur *semper in conjunctionibus*, ff. de reg. jur. l. adoptivus 14. & serviles, ff. de adopt. quod etiam primi Ecclesiæ Legislatores admiserunt, ita ut ex solo adulterio impedimentum hoc oriretur, c. 1. & 2. 31. q. 1. sic ille.

Sed his non obstantibus dicendum est contrarium, ne videlicet ob solum adulterium huiusmodi connubium dissolvatur, sed tum demum, si alterutrum concurrat ex his duobus casibus, puta si in mortem prioris conjugis alteruter fuerit machinatus, vel præmaturè, cum adhuc viveret, de contrahendo post ejus mortem conjugio præstita fuerit fides, ut habetur in c. 1. §. licet autem, & c. significasti 6. cum sequenti in fine h. 1. cap. tanta est vis, in fine, infra, qui filii sint legitimi; c. relatum, cum sequenti eadem 31. q. 1. Et liquet ex iuribus à nobis allatis supra. Quod autem adducitur ex jure civili, locum non habet, cum ipsum impedimentum matrimonii statuere non valeat. Veteribus autem canonibus ex c. nullus 1. & c. denique. 31. q. 1. opponimus novos, de quibus supra; hi enim ad hoc impedimentum criminis incurrendum, quando statuitur adulterio, præter istud, exigunt vel fidem matrimonii datam, vel mortis machinationem saltem in uno.

ARTICULUS II.

De impedimento criminis ex Conjugicidio.

Conjugicidium fieri potest vel à proprio 996. conjugè conjugem suum occidente, vel ab alio, vel ab utroque, & hoc vel sine, vel cum adulterio præcedente. Unde quaestio est: an ad inducendum hoc impedimentum sufficiat solum crimen conjugicidii, etiam ab uno patratum, ut deinde superstes cum complice criminis matrimonium (seclusà dispensatione) nec licitè, nec validè contrahere possit? Qua in re 32. quòd conjugicidium non dirimat matrimonium occisoris cum conjugè superstitis, nisi in duobus casibus. 1. Si homicidium factum sit ab utroque simul, nimirum à viro, & muliere,

cujus maritus occisus est; 2. Nisi præcesserit adulterium inter eos, qui post mortem occisi inire matrimonium volunt, si tantum unus eorum conjugicidium patravit. Ex quo colliges in hoc secundo casu ad incurrendum impedimentum non sufficere, vel solum adulterium, vel solum occasionem sui, vel alieni conjugis, sed requiritur utrumque simul.

Ratio primi casus est ex c. Laudabilem, de conversione infidelium, cujus hic tenor est: interrogasti de Sarracenis, qui, dum in captivitate essent, quarundam Christianarum viros, earum insidiis, & machinationibus occiderunt, utrum, quia postea per ipsas ad fidem Christianam conversi sunt, eas de jure possint accipere in uxores: vel si duxerint, conjugium teneat eorundem? Quo postea respondit Pontifex: hic Triburiensis Concilii regula contenti sumus, assentis, quòd in mortem, ipsorum malitiosè fuerint machinatae, (licet earum studio ad fidem accesserint) nec tamen eis adherere debent; nec sunt, si adhaeserint, etiam tolerandi; cum tale damnum tali lucro Ecclesiæ compensare non velit. Ad hoc Sarraceni quidam, in bello sunt Christianos interfecisse notati, & Christiani similiter Sarracenos: postea verò sarraceni ad fidem conversi, uxores eorum, quos in belli certamine occiderunt, sibi matrimonialiter copularunt, & id ipsum Christiani de Sarracenis mulieribus, conversis ad fidem fecisse noscuntur, quæ postquam de priorum virorù morte compereant veritatem, divortium constanter exposcunt: in his igitur respondemus, quòd, cum tales non procuraverint virorum interitum defunctorum, matrimonium inter huiusmodi personas licitè potest contrahi, & taliter copulari divortium nequeunt postulare. Sic Clemens III. ubi videt, nullà mentione adulterii factà, Sarracenis, qui ex mandato, & consilio uxorum, maritos earum interfecerunt, cum illis uxoribus matrimonium interdicti.

Ratio secundi ex c. si quis vivente 31. q. 1. c. 5. ibi: Si quis vivente marito conjugem illius adulterasse accusatur, & eo in proximo defuncto, eandem sumpsisse dignoscitur, omnimodis publicæ penitentiae subjiciatur, de quo etiam post penitentiam præfatam, si expedierit, servabitur regula: nisi forte vir, aut mulier virum, qui